

Epos o Gilgameszu jest najstarszym znanym poematem epickim, powstałym blisko pięć tysięcy lat temu (pochodzi prawdopodobnie z drugiej połowy III tys. p.n.e.). Tytułowy bohater utożsamiany jest z historycznym królem Uruk, piątym władcą z I dynastii z Uruk. W eposie opisany został jako piękny i mocarny władca, który siał postrach wśród poddanych. Standardowa (powszechna obecnie) wersja eposu jest kompilacją pięciu, ocalałych do naszych czasów poematów o Gilgameszu. Odnalezione tabliczki z treścią utworu pochodzą z II tys. p.n.e., jednak są one prawdopodobnie kopiami starszych utworów, które pochodzą z końca III tys. p.n.e. Poematami tymi są:

- Gilgamesz i Huwawa (Chumbaba) (albo Gilgamesz i Las Cedrowy) - utwór opowiada o tym jak Gilgamesz i Enkidu, wybrali się do cedrowego lasu, pokonali i zabili Huwawę (Chumbabę) strażnika tegoż lasu, który do tej funkcji został wyznaczony przez boga Enlila. Celem wyprawy było pozyskanie drewna cedrowego.

- Gilgamesz i Byk Niebiański utwór opowiada o tym, jak Gilgamesz i Enkidu pokonali i zabili Byka Niebiańskiego, zesłanego przeciw Gilgameszowi przez boginię Inannę, po tym, jak odrzucił jej awanse miłosne.

- Gilgamesz, Enkidu i świat podziemny (lub Gilgamesz, drzewo halub i świat podziemny) - utwór opowiada o tym jak Enkidu wybrał się do świata podziemnego kur po utracone przez Gilgamesza przedmioty, które prawdopodobnie dawały mu władzę nad poddanymi; w efekcie czego został tam uwięziony, Gilgamesz zaś podejmuje próby wydostania go stamtąd.

- Gilgamesz i Agga z Kisz - utwór opowiada o buncie Gilgamesza przeciwko swojemu suwerenowi Agdze z Kisz. Gilgamesz wygrywa wojnę i jego miasto Uruk staje się stolicą Sumeru.

- Śmierć Gilgamesza - opowiada o pogrzebie króla Uruk i jego przybyciu do świata zmarłych.

W Sumerze części te nie były ze sobą połączone (przynajmniej nie w wersji pisanej) - funkcjonowały jako osobne utwory literackie. Jednolita wersja pisana została spisana prawdopodobnie w pierwszej połowie II tys. p.n.e. przez Babilończyków. Wizerunek Gilgamesza, króla Uruk, głównego bohatera eposu. Tekst eposu w całości nie dochował się do czasów obecnych. Najpełniejsza wersja, eposu pochodzi z biblioteki asyryjskiego króla Aszurbanipala (XIII w. p.n.e.). Według późniejszej mezopotamskiej tradycji (z I tys. p.n.e.) autorem tej wersji miał być kapłan z miasta Uruk o imieniu Sin-leqi-unninni. Wersja standardowa powstała w oparciu o już istniejące wersje, które zostały ujednolicone, przeredagowane i rozbudowane o zapożyczony z eposu o Atra-hasisie opis potopu. Wersja asyryjska posiada ok. 3000 linijek, z czego przetrwało w całości ok. 1200, a drugie tyle daje się uzupełnić mimo uszkodzeń lub odtworzyć przez analogię. Aby wypełnić przynajmniej część tego co zostało utracone trzeba było sięgnąć do innych wersji. Dostępne były do tego celu tabliczki bądź ich szczątki w różnych językach bądź ich dialektach: szumerskim, akkadzkim (akadyjskim), babilońskim, asyryjskim (dialekty języka akkadzkiego), a także hurycyckim i hetyckim. Z wersji asyryjskiej zachowały się prawie nieuszkodzone tablice I, VI, XI i XII. Reszta obfituje w luki, wynikłe z potłuczenia. Niektóre z tych luk udało się wypełnić (przynajmniej co do sensu) z pierwowzorów szumerskich oraz dwóch wersji w języku akkadzkim. Do rekonstrukcji wykorzystano też niedużą ilość istniejących przekładów lub przeróbek hetyckich. Istniejących szczątków w języku hurycyckim nie można było wykorzystać, ponieważ język ten jak dotąd nie został jeszcze odczytany. A wszystko są to oczywiście języki od co najmniej dwóch tysięcy lat martwe, znane tylko z zabytków, w trudnym piśmie klinowym. Z tych wielu fragmentów została złożona wersja, która znana jest współcześnie. Akkadzka jednolita wersja standardowa (z drugiej połowy II tys. p.n.e.) znana jest pod nazwą "Ten, który widział wszystko" (org. sza-naqba-imuru), zaczerpniętą od rozpoczynających ją słów. Epos składa się z XII tablic, naprawdę kończy się jednak na tablicy XI, o czym świadczy choćby zachowany tam szczątek zakończenia, które nawiązuje do wstępu i zostało zapewne dopisane, jak i on, przez kapłana Sin-leqi-unninniego. Tablicę

XII doczepiono mechanicznie w VII w. p.n.e., trafnie wyczuwając wadliwą kompozycję nagłego przerwania akcji, ale nie umiając swojego dodatku związać ani z eposem pod względem treści ani formy. Większość tłumaczy XII tablicę w ogóle opuszcza, a przynajmniej podkreśla jej obcość i zbędność. Tablica ta jest rażąco sprzeczna z całością utworu i stanowi, jak się okazało, po prostu przekład drugiej połowy szumerskiej pieśni o wierzbie bogini Inanny i zejściu Enkidu do podziemi. Do dzisiaj poznanych zostało 70 fragmentów utworu, co stanowi 50-60% oryginalnego tekstu. XI tabliczka Eposu o Gilgameszu z opisem potopu. Znajduje się w British Museum. Epos pokazuje przemianę bohatera, który na początku jest pokazywany jako człowiek o niemal dziecięcej mentalności, a poprzez przeżycie licznych przygód osiąga dojrzałość. Opowiada również o odwiecznym strachu przed śmiercią i próbę osiągnięcia nieśmiertelności, która jest domeną wyłącznie bogów. Gilgamesz buntuje się przeciwko śmierci, a także przeciwstawia jej swoją dumę i męską wytrwałość, czasami wręcz zajadły upór. Musi ulec losowi, ale idzie mu naprzeciw nie opuszczając rąk, bohaterem zostaje do końca nawet i w klęsce. Pesymizm eposu nie jest zrezygnowany i pokorny. Godne człowieka wyjście z tej beznadziejności zostało ukazane w myśli i w czynie, po których zostaje sława u potomnych. Zasadniczą część utworu stanowi dobitne akcentowanie faktu, że nawet Gilgamesz jest tylko człowiekiem, wbrew szerzącemu się od XXIII w. p.n.e. zwyczajowi przebóstwienia niektórych władców. Jego działalność jako człowieka ogranicza się do budowy murów i nadużywania swoich poddanych, przy czym to drugie wiązało się z szumerskim (sumeryjskim) kultem płodności: publiczne obcowanie z boginią Inanną, uosobioną w kapłance i jego samcza ekspansywność należały do uznanych przejawów tego kultu. W oryginale utwór został napisany wierszem, a najnowsza polskojęzyczna wersja wydana została w formie prozy poetyckiej. Rytm oryginału uwzględniony został we frazowaniu przekładu, choć nie ciągle i nie pedantycznie. "Gilgamesz" to nie tylko genialny, żywy utwór literacki. To także najdobitniejsza i najbardziej sugestywna wypowiedź wielkiej kultury przekazana nam spoza tysiącleci.

Polecenia do tekstu:

1. Ustal szerokość wszystkich marginesów na 1,5 cm.
2. Sformatuj tekst dokumentu w następujący sposób: wielkość czcionki 12, wygląd: Arial, kolor granatowy, interlinia: 1,5, wyjustowanie,
3. Dodaj stronę tytułową z szablonu JON (jasny), wpisz tytuł „O najstarszym eposie świata”, pozostałe elementy szablonu usuń.
4. Z pomocą narzędzi „Znajdź/zamień” dokonaj pogrubienia wszystkie wyrazy zawierające imię „Gilgamesz” występujące w mianowniku.
5. Zastosuj numerację stron na górze strony po prawej stronie, pomijając stronę tytułową.
6. Zastosuj nagłówek dowolnego szablonu poza stroną tytułową zawierający wpis „Ćwiczenie formatowania tekstu”.
7. Odszukaj w tekście pierwszą nazwę Uruk i zastosuj do niej przypis końcowy o brzmieniu „starożytne miasto- państwo sumeryjskie w południowej części Mezopotamii.”

